

Un creixement *insospitat*

Salvador Cargol



es de la seva creació el 12 de desembre de 1991 fins avui, la Universitat de Girona (UdG) ha experimentat un creixement que els mateixos impulsors del projecte qualifiquen d'inimaginable. Alhora, ha crescut d'una forma diferent a la que, de bon principi, podien preveure. És a dir, en deu anys s'ha produït una considerable variació entre el projecte i el seu desenvolupament, tant pel que fa a la dimensió com a la forma. Si comparem el que hi havia fa deu anys i el que hi ha ara, podem fer-nos una idea de l'evolució.

El curs 1990-91 la UdG tenia uns 6.000 alumnes i unes previsions de 9.580. Actualment hi ha uns 15.000 estudiants, és a dir, força més del que es preveia. El professorat el 1991 el formaven 366 docents, i s'esperava arribar als 534; actualment són entorn de 800. Llavors hi havia cinc centres docents, alguns ocupant edificis inadequats, i ara n'hi ha set d'integrats i set d'adscrits, la majoria en facultats de nova planta, al campus de Montilivi, amb un total de 38 titulacions impartides, 34 de les quals són títols oficials del MEC. La superfície del campus el 1991 era de 23.058 metres quadrats, davant els 70.825 d'ara, 65.000 dels quals són de propietat i els altres de lloguer. Això sense tenir en compte el projecte d'expansió actual cap al terme de Quart, on s'ha de construir el Parc Científic i Tecnològic.

La comparació es podria estendre a tots els àmbits. També ha crescut el pressupost, que ha passat dels 3.000 milions als 7.000 milions de pessetes en deu anys. Val a dir que aquest ha estat un dels aspectes més controvertits, ja que la UdG s'ha considerat discriminada respecte d'altres universitats catalanes.

Pel que fa a la manera de créixer, diferents exemples il·lustren la distància entre allò dissenyat i el resultat final. L'objectiu inicial era agrupar la UdG al Barri Vell; més endavant va sorgir la idea dels dos campus: l'un, de ciències humanes i jurídicoeconòmiques, a Sant Domènec, i l'altre, de ciències experimen-

tals i de la salut i d'ensenyaments tècnics, a Montilivi. És a dir, hi havia la idea de concentrar al Barri Vell les facultats de Lletres, Dret i Econòmiques. Però finalment Dret i Econòmiques estan al campus de Montilivi. «L'any 85 estava previst posar-ho tot al Barri Vell», recorda el rector durant deu anys a la UdG, Josep Maria Nadal.

Més exemples. Una de les prioritats inicials era fer un edifici per a Ciències de l'Educació, però deu anys després la facultat continua estant dividida en dos edificis. O el cas de Ciències, una facultat que aglutina el doble d'estudis dels previstos el 1991. Si anéssim comparant entre el projecte i el seu desenvolupament veuríem que les diferències són considerables. Amb tota probabilitat la UdG és tres o quatre vegades més gran del que s'havia previst.

Una de les opinions generalitzades dins de la UdG és que, efectivament, la universitat no ha resultat ser allò que es pensaven ni ha crescut de la forma imaginada. Pere Mutjé, que va ser director de l'Escola Politècnica Superior, assegura: «Mai de la vida ens hauriem pensat que la UdG hagués crescut tant com ha crescut». Recorda, a més, que l'any 1991 estàvem immersos en una crisi econòmica i financera.

CREURE-HI O NO CREURE-HI

Els inicis sempre són difícils, i el de la UdG es va produir en plena recessió econòmica. Feien falta voluntat i diners. Josep Maria Nadal, amb deu anys com a rector, afirma que «la idea es va materialitzar lentament». Cal recular fins a principi dels anys vuitanta, en què l'únic que hi havia era un centre privat amb un pressupost de 34 milions de pessetes. La situació de la Politècnica era diferent, ja que era un centre més de la Universitat Politècnica de Catalunya (UPC), i això li garantia una estructura més o menys sòlida, amb un cos de professorat i uns objectius marcats, això sí, com a centre perifèric. La fusió entre els dos centres ha estat un dels capítols més interessants i problemàtics d'aquesta història.

Nadal recorda com a decisorí un sopar al restaurant El Balcó de Girona, l'any 1989. Allà, explica, va «proposar de crear

Inauguració de la Facultat de Ciències Econòmiques i Empresarials.



El Punt | Lluís Romero

l'Estudi General a partir de cinc centres que fins llavors havien funcionat pel seu compte. Va ser a partir d'aquí que es va planificar la creació de la universitat.

De fet, es tractava d'unir jurídicament allò que ja funcionava. Aquell mateix any es va aprovar el reglament de l'Estudi General de Girona, que agrupava orgànicament els centres, estudis i instituts universitaris integrats i adscrits a la Universitat Autònoma de Barcelona, és a dir, Lletres, Ciències, Dret, Empresarials i Ciències de l'Educació. I dos anys després s'aprova la llei de creació de la UdG, fruit d'un programa global de descentralització a Catalunya, que possibilitava la creació d'enclavaments universitaris en altres ciutats a banda de Barcelona.

Una de les primeres preocupacions per als impulsors de la UdG va ser la creació de la Universitat Pompeu Fabra, nascuda el curs 1990-91, que va generar recels entre les tres universitats anomenades «perifèriques» que s'havien de crear, les de Girona, Tarragona i Lleida. Amb el temps la Pompeu Fabra s'ha convertit, des de l'òptica d'aquests tres centres, en una mena de paradigma de la injustícia pressupostària, en ser la universitat més ben finançada del conjunt universitari català.

Val a dir que a Girona eren molt pocs els que creien en la necessitat de crear la UdG. A banda d'alguns noms —persones

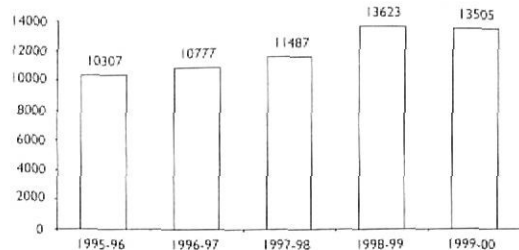
com Josep Maria Nadal, Jaume Portella, Ramon Carbó-Dorca, Mon Marquès o Josep Maria Terricabras, entre d'altres—, no hi havia gaire entusiasme. El rector creu que si per un costat n'hi havia uns quants que ho tenien «molt clar», la ciutadania en general «no ho entenia». La falta de tradició devia pesar, i així ho indica la taxa d'escolarització universitària per províncies el curs 1989-1990, que situa Girona en un trist lloc número 43 entre les 50 províncies de l'Estat.

TOT ÉS PROVISIONAL

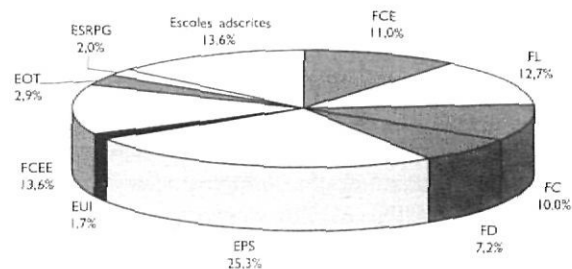
La Generalitat va designar els òrgans de gestió provisional de la UdG. Així, la universitat es va dotar d'una estructura temporal. Naixien els òrgans següents: la *Comissió Gestora*, el *Claustre Provisional*, el *Consell Econòmic* —òrgan de participació de la societat en la UdG— les *juntes de centre*, per a la gestió dels assumptes corresponents als diferents centres, que en el moment de crear-se la UdG van ser la *Facultat de Ciències Experimentals* i de la *Salut*, la *Facultat de Ciències Jurídiques i Econòmiques* i la *Facultat d'Educació*.

La *Comissió Gestora* era l'òrgan responsable del funcionament general de la universitat. Estava formada per un president, uns vicepresidents, un secretari i entre sis i deu vocals. Tot començava a funcionar. Això sí, tot era... provisional.

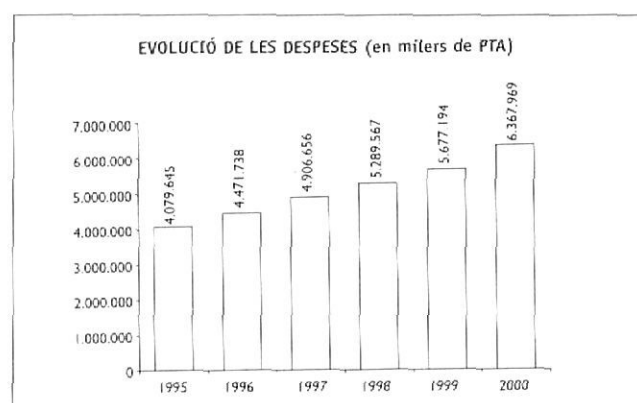
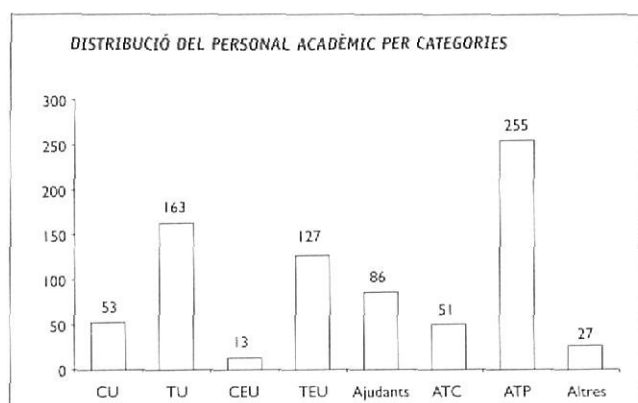
EVOLUCIÓ DELS ESTUDIANTS D'ESTUDIS OFICIALS



DISTRIBUCIÓ PER CENTRES DOCENTS DELS ESTUDIANTS DE 1r/1o 2n CICLE



MEMÒRIA DE PAPERS UdG, 2000



Mònica de Pàdua, Unifc, 2000

ON VA LA POLITÈCNICA?

Un dels episodis més delicats va ser la fusió amb l'Escola Politècnica, on hi havia molts recels i fins i tot una ferma oposició a l'operació. Nadal creu que aquí va tenir un paper «clau» Pere Mutjé, segon director de l'Escola, la posició del qual va impedir que es frenés el procés. «Eren dues cultures enfrontades d'una manera soterrada», explica Nadal. Mutjé, per la seva part, recorda allò com un pas complicat i entén que «a tothom li fa por una cosa desconeguda, i la fusió feia por a molta gent». No és estrany, si es té en compte que els objectius de cada centre eren molt diferents. Ho recorda Joan Batlle, actual director del Departament d'Electrònica, Informàtica i Automàtica, que llavors es va oposar totalment a la fusió. Deu anys després reconeix que, en general, la unió ha sigut positiva. Hi havia també un problema d'equilibri i de dimensió, perquè la Politècnica, per nombre d'estudiants i professors, era molt més gran que el nucli universitari del Barri Vell.

EL PES DE L'HERÈNCIA

Les estructures de govern i organització administrativa que han regit la UdG des de la seva creació depenien i eren subsidiàries del complex organitzatiu de les universitats mares, la UAB per un costat i la UPC per l'altre. I aquestes dues estructures s'havien d'acoblar d'alguna manera. Es pot dir que no es va crear res d'original i que es va imitar un esquema organitzatiu ja conegut, amb tots els seus avantatges i inconvenients. Així van néixer els vice-rectorats, amb un equip humà que s'ha renovat poc. Amb el temps se n'han incorporat de nous, com el de Desenvolupament Estatutari, el d'Investigació i Transferència del Coneixement o el de Tecnologies de la Informació. La creació d'aquests tres nous «ministeris» universitaris pot donar pistes sobre les necessitats amb què s'ha anat trobant la UdG aquests darrers anys.

QUANTS DEPARTAMENTS ENS CALEN?

Pel que fa a l'organització en centres i departaments, el professorat estava integrat en més de 40 departaments de la UAB i en més de 15 de la UPC. Això va comportar algunes dificultats. D'aquí havia de néixer l'estructura de la UdG, els seus departaments i les seves àrees de coneixement. I distribuir el professo-

rat d'una manera el més racional possible. Actualment hi ha dinou departaments a la UdG. Aquests tenen un gran poder de decisió, ja que en depèn la distribució pressupostària i el control de l'activitat laboral dels docents. Per crear un departament es necessiten dotze persones amb la plaça de funcionari, i en una universitat petita com la de Girona a vegades no hi havia dotze persones d'un mateix camp de coneixement.

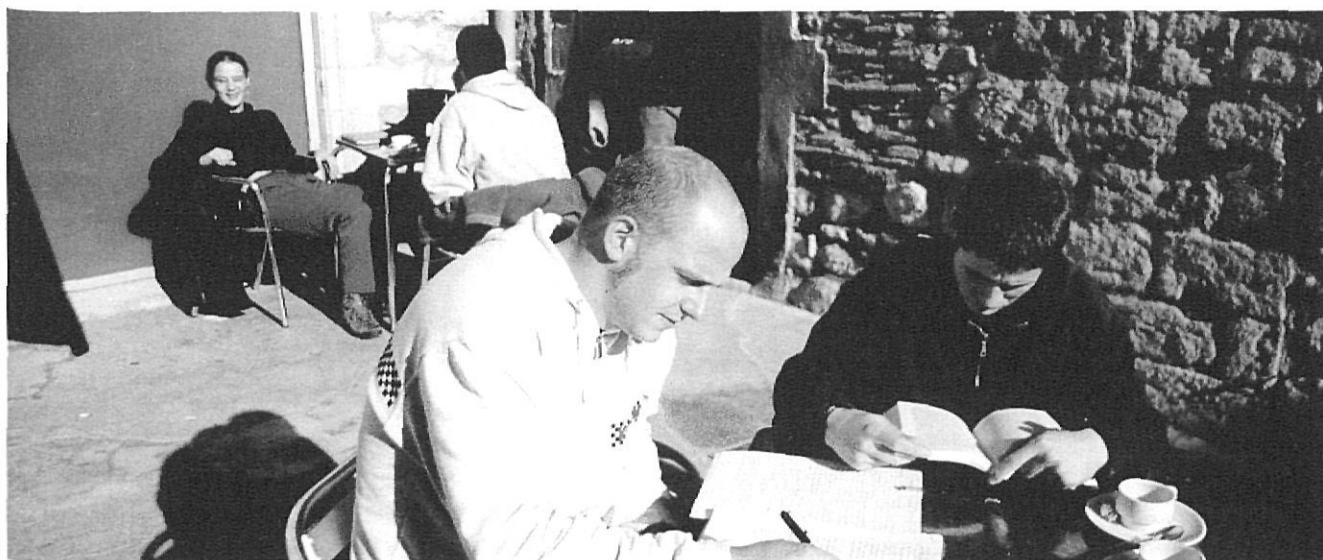
La UdG té un problema que és reconegut per diferents sectors. El mateix Nadal admet que «cal urgentment reconstruir el mapa de departaments, perquè ja no respon a les necessitats de la universitat». Pere Mutjé coincideix en la necessitat «urgent» de renovar l'estructura departamental, perquè l'actual, diu, «és la mateixa que la de l'any 92. Continuen essent uns departaments que responen a criteris administratius, però que no han evolucionat en funció de les àrees de coneixement». Una de les causes d'aquest fet és que «no s'ha consolidat el professorat», explica. Mutjé entén que si bé «no estem davant d'una macrouniversitat», els departaments «no poden ser administratius». Això crea unes composicions heterogènies dins de cada departament, on hi ha professors que provenen d'àrees i disciplines molt diferents, que tenen interessos diferents (i a vegades enfrontats) i que han de conviure... o no.

Una de les conseqüències d'aquest dèficit és que hi ha investigadors que se senten tractats de forma injusta o que veuen que la seva activitat de recerca s'estanca, i en fan responsable un cap de departament que prové d'una disciplina diferent. A la Politècnica, per exemple, en un mateix departament conviuen enginyers amb llicenciats (en química, per exemple).

Segons Pere Mutjé, un enginyer químic pot enfocar la seva recerca a l'aplicació en una empresa determinada, mentre que un llicenciat en química pot estar més preocupat per la publicació d'un article en una revista internacional de prestigi, una activitat molt allunyada de l'aplicació empresarial. També s'han produït alguns casos d'escissió departamental.

Mutjé, a més, critica una aparent paradoxa, i és que en el conjunt de les universitats els recursos econòmics són administrats pels departaments i no per les facultats, així que l'Escola és responsable de la docència sense tenir el control dels recursos.

Joan Batlle, de la Politècnica, discrepa d'aquesta opinió i assegura que el seu departament «respon totalment a les necessitats acadèmiques, probablement perquè és un departament nou». Pel que fa a la distribució de partides per a la recerca, Bat-



Et Punt / Lluís Romero

Serveis moderns arran de les velles pedres.

lle creu que «no es pot distribuir malament perquè la UdG no en té, de diners per a la recerca. Com a molt dóna petites ajudes, en comparació amb les que dóna l'Estat o la CE».

Per a Paco Jiménez, exdegà de la Facultat de Ciències de l'Educació, «el problema no està en els departaments sinó en la mateixa universitat». Jiménez considera que les facultats sempre han tingut, injustament, més pes que els departaments. Les facultats organitza els estudis, les matrícules, posen les aules, etc., i això les converteix en uns macrocentres. Però això, diu, perverteix el model que intentava implantar la llei de la reforma universitària de 1983. Segons Jiménez, la LRU «volia reproduir el model anglosaxó, en què els departaments són totalment autònoms, sobirans». Però això no s'ha fet i els departaments continuen estant sota control.

L'explicació de Jiménez crea un interrogant sobre els límits de la sobirania departamental, sobretot tenint en compte que és on es produeixen els possibles conflictes laborals, i on es distribueix el pressupost i s'organitza la feina. Per a Jiménez, que un departament vagi bé o no «depèn del que dirigeixi el departament, de la transparència i que circuli la informació». «Conec situacions conflictives i això passa per falta d'informació», assegura.

DESEQUILIBRIS

Actualment a la UdG hi ha uns 15.000 estudiants, a la baixa, si es tenen en compte les actuals perspectives de natalitat. Des del principi, el centre amb més estudiants ha sigut la Politècnica (actualment té 3.300 estudiants), seguida de Ciències Econòmiques i Empresariales (1.800) i Ciències de l'Educació (1.500) a gran distància. Però en aquests deu anys s'ha produït una tendència: ha disminuït la demanda d'estudis de lletres i ha augmentat la de ciències i les carreres tècniques. Joan Batlle, des de la Politècnica, creu que «fa quinze anys els interessos no eren els mateixos». Aquesta tendència ha causat un desequilibri creixent, fins al punt que els estudis de lletres han d'oferir moltes menys places, i tot i això, no omplen. Però aquests estudis

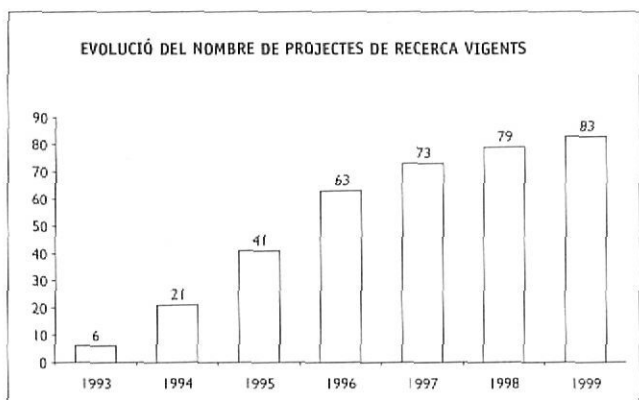
continuen mantenint una estructura departamental i absorbeixen una part de les inversions, fet que des dels sectors «tècnics» ara per ara es veu poc justificat.

Una part no menyspreable dels alumnes que els últims anys han escollit la UdG per cursar els seus estudis prové de l'àrea de Barcelona. Que vingui gent de fora és bo, coincideix més o menys tothom a la UdG. Però aquesta porta oberta deixa passar un altre problema, relacionat amb les notes de tall. Universitats com la Politècnica de Catalunya posen les seves notes de tall a 8 per accedir a informàtica o a una enginyeria superior. Tots aquells que no hi arriben queden fora, i un dels seus destins més probables serà Girona. Amb una conseqüència: la UPC es va guanyant la fama d'universitat d'elit, i la UdG, que rep uns estudiants amb un punt de partida inferior, fa el procés invers, amb el perill que es creï una distinció entre universitats de «primera» i de «segona». Joan Batlle critica aquesta política i en fa responsable directe la Generalitat. Aquella suposada voluntat descentralitzadora que va inspirar la creació de les universitats fora de Barcelona només sembla, vist així, una expressió territorial, però el tracte donat és diferent i sovint injust.

UNA FUNDACIÓ PER MIRAR CAP ENFORA

Un dels àmbits que més ha canviat fins i tot la forma d'entendre l'ensenyament universitari ha estat la dels estudis de tercer cicle i la creació d'una oferta de cursos d'especialització, màsters i postgraus que, en el cas de la UdG, depèn de la Fundació privada Universitat de Girona: Innovació i Formació, creada el 1991. La Fundació ha estat criticada des dels sectors que defensen l'ensenyament públic per considerar-la la punta de llança de la privatització de l'ensenyament universitari a Girona.

Des de dins de la universitat, diferents persones consultades fan un balanç positiu de l'activitat de la Fundació, això sí, amb reserves. Per a Paco Jiménez, «al principi hi havia una certa improvisació i provisionalitat», que ara hauria desaparegut, però «és veritat», afirma, «que és una font encoberta de recursos



econòmics». Alhora, el problema que plantegen aquests estudis és que «no hi ha un sistema de beques i subvencions» per matricular-s'hi, i «això és privatitzar la universitat».

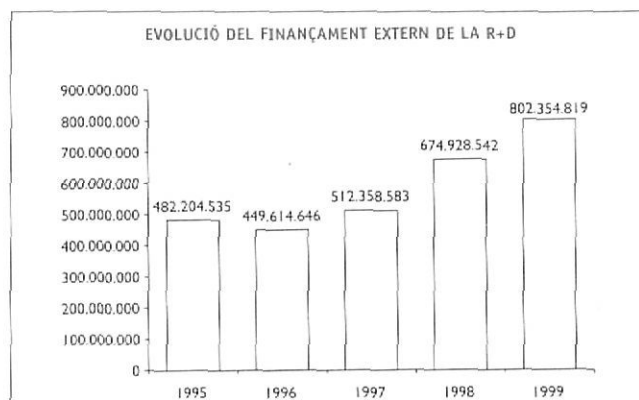
L'oferta de cursos de tercer cicle ha crescut d'una forma imparable i espectacular. El curs 1999-2000 la UdG va impartir onze programes de doctorat. Josep Maria Terricabras opina que l'ensenyament de la Fundació «com a principi no em sembla malament, perquè està al servei de la universitat». Coincideix amb Jiménez que al començament «va passar una època desordenada i fluixa» i ara «sembla haver-se consolidat». El filòsof, però, hi veu un perill: «que no se'ns mengi l'activitat acadèmica». Per a Terricabras, la Fundació ha de ser «un punt d'obertura flexible cap a la societat». Des de la Politécnica, Joan Batlle opina que «va crear molts recels» quan es va crear, però que amb el temps «s'ha demostrat que va bé».

QUÈ HEM D'INVESTIGAR?

Al llarg d'aquests deu anys s'han anat creant una sèrie de centres, normalment vinculats a la recerca i a activitats específiques, que també mantenen entre si algunes diferències de funcionament. La capacitat de destacar en recerca és un dels punts fonamentals per poder parlar de qualitat universitària. I a la UdG aquest ha estat un dels temes més controvertits. El professorat, representat en la Junta de Personal Acadèmic, ha criticat una política laboral que els fa dedicar més hores de les que voldrien a la docència, deixant-los poc temps per a la recerca. Al mateix temps, hi ha un greuge comparatiu pel que fa al finançament.

Joan Batlle opina: «Estem molt maltractats per la Generalitat. La Universitat Pompeu Fabra té dues o tres vegades més pressupost i els professors fan la meitat d'hores de docència». Però afegeix: «Malgrat tot, el nostre nivell de recerca és igual o superior al de la Pompeu Fabra». Coincideix amb ell Paco Jiménez, per al qual «això és de denúncia».

Un dels reptes a mig fer de la UdG és definir les línies de recerca prioritàries. Aquestes línies haurien de coincidir amb els instituts de recerca creats al llarg d'aquests deu anys: Tecnologia Agroalimentària, Qualitat de Vida, Informàtica i Aplicacions, Ecologia Aquàtica, Química Computacional, Llengua i Cultura Catalanes, Medi Ambient, Patrimoni, etc. Però el primer que un pensa és que aquestes potser són massa línies i que cal clarificar. Diferents investigadors consultats coincideixen en aquest punt. Josep Maria Terricabras, director de la Càtedra Ferrater Móra de



Pensament Contemporani, creu que «s'ha desdibuixat la imatge de quines són les coses que es volen prioritzar». Terricabras considera que la UdG «no ha de caure en l'error de voler competir amb les grans universitats» sinó que ha de potenciar «aspectes diferenciadors». El que cal és saber quins són aquests aspectes. «Falta definir la línia de prioritats», insisteix Terricabras.

I aquí s'obre una pregunta inevitable. Si les prioritats les marcaven els instituts de recerca i les prioritats no estan definides, ¿quina és la solvència dels instituts de recerca? Com i per què s'han creat els instituts és una de les qüestions que poden ajudar a entendre-ho. Normalment aquestes estructures es creen entorn d'una persona o un equip de persones amb un bagatge científic demostrat. Un exemple és el de l'Institut de Química Computacional que dirigeix Ramon Carbó-Dorca. N'hi ha d'altres, com el de l'Institut de Tecnologia Agroalimentària, que també ocupen un lloc destacat. Però no sempre és així.

Per a Paco Jiménez, alguns instituts s'han creat «amb certa impulsivitat». A més, tots han nascut sense una normativa que ho regulés, la qual cosa ha creat recels entre alguns investigadors que han vist com quedaven al marge d'unes estructures que permeten canalitzar millor els recursos destinats a recerca. A això cal afegir-hi que —segons diversos investigadors consultats— alguns instituts de recerca «s'han creat per apaivagar? alguna mala maror», és a dir, per satisfer algun «descontent». Una dada indicativa sobre l'activitat i la solvència científica dels instituts la pot donar el nombre de persones que hi treballen. Per a Joan Batlle, «l'avantatge de tenir un institut és que pots tenir una persona que porti la gestió del pressupost anual». El pressupost és d'uns dos milions de pessetes. Batlle recorda que «hi ha instituts on treballen 70 persones i altres que son gairebé unipersonals, i això s'ha d'arreglar». Val a dir que recentment s'han aprovat els reglaments per regular la creació i funcionament d'instituts de recerca.

PROFESSORAT EN AUGMENT

Segons Pere Mutjé, abans a les universitats hi havia més gent que tenia experiència del món exterior, del món empresarial i «ara hi ha massa gent que no ha trepitjat mai la indústria». Un dels problemes amb què topa ara la universitat, i que està lligat al creixement demogràfic, és la creació de noves places de doctors. Hi ha molts estudiants que un cop han fet la tesi doctoral esperen poder accedir a una plaça de funcionari, quan a la pràctica «no hi ha docència», explica Batlle. Això crea molts maldecaps a la gent



El Pont / Lluís Serra

Tradició i modernitat: la pissarra al costat de la pantalla de transparències.

que acaba la carrera i vol continuar dins de la universitat. D'altra banda, la plantilla ha anat augmentant, i el dubte és saber si ara mateix hi ha una correspondència entre el nombre de personal docent i el nombre d'estudiants en cada centre. D'un total de 775 persones, un 8% són catedràtics, un 21% són titulars (funcionaris) i aproximadament la meitat són associats i ajudants a temps parcial o complet.

CONVENIS AMB ESCOLES

El rector, Josep Maria Nadal, ha signat in comptables convenis els últims anys amb diverses institucions, entitats, centres i escoles de tot tipus. Per a Paco Jiménez, aquesta activitat no és negativa en si. El que passa, diu, és que «és molt fàcil signar convenis, però el que s'ha de fer és desenvolupar-los». Alhora, es troba a faltar una informació de seguiment per conèixer els fruits d'aquests acords que permeti fer-ne una valoració, i una regulació que deixi establir unes prioritats a l'hora de signar-los.

SAVIS I EMPRESARIS

La relació i autèntica connexió amb el món empresarial és una assignatura pendent a la UdG, tot i el treball fet, segons coincideixen a afirmar alguns investigadors de la Politècnica. Joan Batlle ho té molt clar: considera que «aquesta batalla està perduda» i no en culpa ningú. Afirmar que es tracta de dos móns diferents: per una part el dels empresaris, que «tenen la creença que un doctor és un savi que està en un altre món» i per l'altra el dels investigadors. Les empreses de Girona, afirma Batlle, «només vénen quan no tenen una solució per als seus problemes». Els dos últims anys aquesta voluntat de trobar vincles amb el món empresarial s'ha intensificat, a través de reunions entre investigadors i empresaris. Actualment la UdG manté «relacions» amb unes 120 empreses i institucions gironines. «És molt difícil convèncer una empresa perquè destini una quantitat de diners (dos, tres, cinc milions) a fons perdut per a un projecte d'investigació», admet Batlle.

RELACIONS INTERNES: UN CAS DE CONFLICTE

Un exemple que les coses no s'han fet segons les previsions el trobem a la Facultat de Ciències de l'Educació. Diferents persones consultades coincideixen que l'edifici que havia d'encabir aquests estudis era una «prioritat» des del principi. Però després de deu anys els estudiants continuen dividits en dos edificis, un dels quals, el Seminari, que és on s'ha de construir el nou en breu, en unes condicions força lamentables. Paco Jiménez va ser degà de la Facultat els primers anys i va dimitir precisament per aquest cas. Segons ell, «no es va respectar» el compromís de reservar una partida de diners de 800 milions de pessetes provinents del Pla Plurianual de 1995 per emprendre el projecte, la qual cosa el va portar a admitir. En aquells moments hi havia un altre centre que també demanava edifici nou, Dret. Actualment Dret té un flamant edifici nou al campus de Montilivi.

Amb tot, Jiménez, que es mostra molt crític amb la gestió realitzada fins ara per Nadal i el seu equip, assegura que «si no hagués estat per en Pep Nadal aquesta ciutat no tindria universitat. Ell ha estat clau en la creació i el creixement de la UdG. És la seva obra faraònica». Una obra, afegeix, que amaga «procediments no gaire transparents».

Les relacions entre el rectorat i les facultats i centres han estat marcades pels binomis reivindicació-solució i reivindicació-conflicte. La de Ciències de l'Educació forma part d'aquest segon binomi. La Facultat de Dret encarnaria el primer. I s'han caracteritzat més per la decisió personal que pel procés normatiu, segons coincideixen diferents persones que han viscut de prop aquesta relació. El rector, Josep Maria Nadal, preguntat sobre la personalitat que, en termes generals, distingeix la UdG d'altres universitats, considera que la UdG «és una mica diferent, en part perquè jo també sóc un rector diferent dels altres».

Salvador Cargol és periodista.